

Polen visar vägen

Mycket av förklaringen till höstens utveckling i Polen ligger i den katolska kyrkans starka ställning i landet och i förhållandet att det aldrig funnits några motsättningar mellan Kyrkan och arbetarklassen. Polens historia är identisk med Kyrkans. Det finns 30 miljoner katoliker i Polen men på sin höjd 10 000 aktiva stalinister, skriver författaren, fil dr Sven Stolpe. Han tecknar ett initierat porträtt av påven Johannes Paulus II — den tidigare polske kardinalen Wojtyla — som är av oerhörd betydelse för polackerna.

Den engelske historikern Macaulay skrev om påvestolen, att "den såg begynnelsen av alla de regimer och kyrkliga institutioner som nu existerar i världen; och vi har ingen anledning tro att den inte också skall se slutet på dem alla. Påvestolen var stor och vördad, innan saxarna hade satt sin fot i England, innan frankerna hade gått över Rhen, när grekisk vältalighet ännu stod i sin blomstring i Antiokia... Och detta påvedöme kommer säkert att fortfarande äga full livskraft när en resenär från Nya Zeeland mitt i en oändlig tystnad skall ta plats på vad som en gång varit ett valv under London Bridge och försöka göra en skiss av ruinerna av St Paul's".

Att detta är sant har knappast många trott. Men i och med den polske kardinalen Wojtylas upphøjelse till påve under namnet Johannes Paulus II, har världen plötsligt med egna ögon fått se: det finns en makt starkare än to m den sataniska ryska världsterrorn.

Han har öppnat våra ögon för någonting vi aldrig rätt förstått: världens enda sant kristna land är det förtryckta, terroriserade Polen. Varför? Därför att inget folk lidit mera.

Man förstår inte den polske påvens insats — som redan är av världshistorisk betydelse — om man inte känner vad han och hans folk gått igenom.

De nazistiska bödlarna

Nazismens hat mot katolska kyrkan tog sig i Polen fruktansvärda uttryck. I en autentisk skildring heter det:

"För ett par dagar sedan kom en transport med polska präster och ordensbröder till lägret. Det var en tidigare värdshusvärd Mathe-

sus, nu Sturmbahnführer i SS, som tog emot dem. "Alla prällar ut!" kommenderade han. De kom fram. "Först de frivilliga!" Mathesius tar en tjurpes i handen. Ett ögonblicks väntan – så stiger fram den unge kaplanen Stefan Freilichowski. Man fäller honom framlänges över bocken, en SS-man håller fast huvudet, en annan benen. Mathesius står bredbent och gör några uppmjukningsövningar med tjurpesen. Ett gällt skrik skär genom luften. De andra prästerna måste räkna slagen. "Nästa!" De går fram mot bocken: den gamle kyrkoherden Niemira, dekanen Piechowski, pater Downar, kanonikus Kisskurno, rektor Kiguda, professor Szuja-ski ..."

En annan bild, från Dachau. I november blev bland andra kanonikus Wojsa från Lublin misshandlad. Så småningom fick han olidlig huvudvärk. Han anmälde sig då på lägre sjukhus. SS-läkaren Heiden lät binda fast honom på operationsbordet och började sedan – utan skymten av bedövningsmedel – såga igenom hans skalle – han var vid fullt medvetande. Utan förbarmande grävde han i den blottade hjärnan. Ett vittne till "operationen", en gymnasist från Lodz, berättar: "Så den arme mannen skrek! Trots att man gett honom munkavle, trängde hans tjut upp ur halsen. När Heiden ansåg att han var färdig, gav han honom en dödsspruta. Han avled strax efteråt."

En salesianprovincial berättar om sina medbröders lidanden i Auschwitz:

"Dödsblockets ledare frågade Johann Swierc om hans yrke. Han svarade: 'Katolsk präst'. SS-mannen greps då av raseri, sparkade honom i magen och slog honom med piskan i ansiktet: 'Ni förbannade prällar! Ni

ska dö hela bunten! Svinhundar, ni ska hamna i ugnen!' Den sönderslagne och blödande mannen tvingades sedan med till arbetet i en gruva och ramlade där omkull under skottkärnan. SS-mannen trakterade honom med sparkar, slog sönder hans ansikte till en oformlig massa och kastade honom till sist så våldsamt upp på kärnan att han bröt ryggraden. De kringstående SS-männen skrattade våldsamt åt detta skådespel och applåderade bödeln, medan prästen under misshandeln bara kunde be: 'Jesus, Maria – förlåt dem!'"

Det mest kända exemplet på de polska prästernas lidanden är franciskanen Maximilian Kolbe som frivilligt erbjöd sitt liv för att rädda en medfånge, vilken var familjefar, och som sedan tillsammans med andra utvalda svältes ihjäl.

I tre polska stift mördades hälften av alla prästerna. Alla professorer och studenter vid Jagelloniska universitetet i Krakow fördes till koncentrationsläger. I Pelpin ställde man hela domkapitlet mot väggen. Det katolska universitetet i Lublin har utgett ett verk i fyra band med uppgifter om de präster och teologer som mördades eller fängslades. (Se hänvisningarna i Helmut Holzapfel: "Reise in das dritte Reich", Würzburg 1979.)

Den nazistiske generalguvenören Hans Frank förklarade, att polackerna är "undermänniskor", som skall bli "slavar i Tyska riket". Hitler själv uttalade före kriget:

"Polackerna är speciellt lämpade för enklare kroppsarbete ... Det kan inte bli tal om någon förbättring av deras villkor ... Generalguvernementet skall av oss användas endast som en reserv av oskolade kroppsarbetare ... Prästerna skall predika vad vi vill att

de skall predika. Om någon präst handlar i motsättning mot detta, skall vi göra processen kort med honom. Hans uppgift är att hålla polackerna lugna, stupida och tjockskalliga ..."

Han tillade: "Alla representanter för polsk intelligens skall utrotas."

Guvernören Frank skrev i sin dagbok:

"Alla i Polen som kan betraktas som ledare skall likvideras. De som träder i deras ställe måste i sin tur elimineras. Det finns ingen anledning att skicka sådana element till koncentrationsläger i Riket ..."

Kardinal Wysziński sade i ett av sina tal, att tyskarna under sina bödelsår i Polen praktiskt taget utrotade hela den polska kulturen: tre tusen präster mördades, hela den judiska intelligentian försvann, författare, konstnärer, lärde, lärare, högre ämbetsmän och officerare slaktades, universitet och bibliotek stängdes, konst bortfördes, arkiv brändes ..."

De ryska "befriarna"

Kriget var äntligen slut. Men oron kvarstod: det visade sig att det inte var tyskarna utan bolsjevikerna som i Katyn hade avrättat alla fångna polska officerare ...

Wojtyla — som arbetat som kroppsarbetare och sedermera hölls gömd i furstbiskopen Adam Sapiehas hus och var med bland dem som ordnade ett underjordiskt universitet på närmare tiotusen platser i landet — väckte stor undran i världen då han valdes till påve. Men alla initierade visste orsaken. Han hade stått Paulus VI mycket nära, han var den egentlige författaren till encyklikan "Humanae vitæ", och ingen kardinal har efter konciliet gjort mer för

att i sitt land förklara och sprida konciliets nya insikter och erfarenheter. Han höll sig alltid diskret bakom Polens primas kardinal Wyszyński men gjorde en lika stark insats som denne i den nya kamp som den polska Kyrkan måste föra.

Ty Polen var återigen ockuperat — om inte i yttre mening så i andlig. I alla epoker hade landet och Kyrkan i Polen varit förenade. Polens förste konung var den som först kristnade polackerna. Under alla förödmjukelser, delningar, ockupationer fanns det kvar en enda orubblig instans — Kyrkan. Det för en västeuropé nästan obegripliga är att Polen därför aldrig känt av en motsättning mellan arbetarklassen och Kyrkan. Det visade sig då de strejkande arbetarna i år ständigt gick till mässorna och då strejkledarna inledde den nya fria fackföreningscentralen med att på väggen hänga upp ett krucifix och inleda förhandlingarna med att stämma upp en katolsk hymn. Till de heliga vallfartsorterna, särskilt den "svarta madonnan" i Czestochowa, vandrade varje år inte hundratusentals utan millioner människor. Nazisterna tillät gudstjänster men inte hembesök eller andra möten. Radio och TV var stängda för prästerna. Kännare menar att de aktiva stalinisterna i landet är på sin höjd tiotusen personer — av vilka ingen skulle överleva om ryssarna tvingades bort — medan katolikerna är över 30 millioner.

Ett exempel på kardinal Wojtylas kamp: Utanför Krakow, där han hade sitt biskopsäte, skulle ett väldigt kommunistiskt järnverk byggas, Nowa Huta. Så skedde. Verket sysselsätter omkring 100 000 människor. Där fanns en liten kyrka, som var alldeles otillräcklig för alla katolska arbetarna. De låg på knä i regn

och snö runt kyrkan för att höra mässan. De kommunistiska undermänniskorna rasade och beslöt att rasera kyrkan. Då arbetarna kom släpande på ett väldigt kors, fick de order att föra bort det. Ingen lydde, tusentals arbetare marscherade hotfullt upp. Efter mer än tio års stridigheter lyckades Wojtyła få tillstånd att resa en ny kyrka. Den är byggd i Le Corbusiers stil, i tre våningar. Gudstjänsterna – mer än tio om dagen – fyller kyrkan till bristningsgränsen. Flera tiotusentals barn får sin undervisning och sina gudstjänster där. Ett dussin präster har fullt arbete.

Kyrkan byggdes av frivilliga krafter och med gåvor. Arbetarna fungerade utan lön, i ett extra skift på kvällen. Moderna redskap – lastbilar, grävmaskiner, utlagda järnvägsräls – allt var förbjudet. Platsen grävdes upp för hand – de tillåtna verktygen var spadar och skottkärror.

Det förekom i Nowa Huta en explosion som kastade omkull en staty av Lenin och krossade hundratals fönsterrutor. De katolska arbetarna fick skulden men nekade. De menade att det var myndigheterna själva som arrangerat sprängningen – för att bevisa arbetarnas illojalitet. En stålarbetare svarade på en fråga av undersökningspolisen: "Ånej, du kan vara så säker på att om vi hade gjort jobbet, skulle hela Leningubben nu ligga i småbitar..."

Kyrkan krävde år efter år normala mänskliga villkor: frihet att bekänna sin tro, att hålla möten, att ha egna tidningar och tidskrifter, att få begagna radio och TV, att få bygga hundratals nya kyrkor – ständigt samma nej. Till sist arresterades kardinal Wyszyński. Rätt att tala i radio och TV fick Kyrkan först nyligen – detta var ett av de många frihetskrav som arbetarna ställde som villkor för att avblåsa strejken.

Man bör göra en jämförelse med förhållandena i Norden. Tänka sig norska eller svenska arbetare som frivilligt och under livsrisk skulle bygga kyrkor! Och som villkor för en strejklösläggelse kräva elementära rättigheter för Kyrkans folk!

Pravda försöker inbilla sina läsare att de sista polska strejkerna är inspirerade av skumma kapitalistiska agenter. De anar inte sammanhanget. I alla ockuperade eller terrorbehärskade satellitstater är läget detsamma – en överväldigande majoritet i Östtyskland, Ungern, Tjeckoslovakiet, Rumänien skulle på få dagar krossa varje skymt av det kommunistiska partiet – om inte ryssarna stod med sina trupper marschfärdiga vid gränserna.

Från denna värld av lögn och övergrepp, från detta torterade folk hämtade Kyrkan sin ledare. Vilken glädje för polackerna att under ett och samma år finna att påven är en polack, nobelpristagaren i litteratur polack och den amerikanske och franske presidentens kanske viktigaste rådgivare polacker!

Människan Wojtyła

I Vatikanen finns sedan påven Johannes XXIII:s dagar en audienssal som rymmer 10 000 personer. Den räcker inte för Johannes Paulus II. Han föredrar att direkt möta de hundratusentals katoliker som samlas på Petersplatsen. Det går så till att han i en öppen bil sakta körs omkring och då och då stiger ur för att tala med enskilda troende.

Wojtyła är full av humor och muntra infall. En gång skulle han införa en stor församling tala till Ungerns primas, kardinal Lazlo Lekai. Han började: "Ett gammalt polskt ordspråk säger: 'Polacker och ungrare är som bröder...' Men

sedan skall jag citera mer ...” Hela salen brast i gapskratt; alla visste att fortsättningen lyder: ”... när de slåss eller dricker ...”

När han under sitt första besök i Polen efter påvevalet hörde massan hylla honom med sången: ”Sto lat, sto lat” dvs må han leva i hundra år, lyfte han handen, åskade ljud och sade i högtalaren:

”Om den här påven skall leva så många år, så kommer era barnbarn att få råka honom, men vad skall de göra med en så gammal påve? Jag ser bara en lösning: han får smita och gömma sig i något kloster.”

I Polen talade han sammanlagt till 13 miljoner landsmän. Studenterna sjöng timme efter timme utanför hans sovrum. När han mötte den kommunistiske statschefen Jablonski, därade många av oro: högste representanten för den sataniska regimen i landet, en polsk Quisling! Men Wojtyla visste: han är ändå polack, på sitt sätt tror han väl att han gagnar Polen. Varför han inför TV-kamerorna böjde sig fram och kysste kommunisten först på ena kinden, sedan på den andra. Häpen och skakad visste Jablonski ingenting annat att göra än att buga sig och — kyssa påvens händer.

Mer om påven säger följande berättelse.

Under hans tid som ärkebiskop i Krakow måste han en gång ta itu med en svårhanterlig eller uppstudsig ung präst. Efter att ha talat ut med honom, bad han honom följa med ned i domen.

Inkommen gick han fram till en biktstol och sade:

”Jag vill bikta mig för dig”.

Så skedde.

Naturligtvis fick han för livet en vän i den unge prästen.

Den nya politiken

Med kraft har kardinalerna Wysziński och Wojtyla gjort klart för den kommunistiska minoriteten i landet att Polens historia är identisk med Kyrkans, att det är meningslöst att fira 35-årsminnet av kommunismens gripande av makten när ett viktigare jubileum är Polens invigning till Guds moder — ”Regina Poloniae” — vilket gjordes av kung Johan Kasimir som tack för segern över svenskarna under Karl X Gustaf år 1665.

Ur svensk synpunkt är övergivandet av belägringen av klostret Czestochowa en ren bagatell, som bestämdes av helt andra skäl än ett par munkars tapperhet. Men för polackerna är detta en avgörande politisk händelse, ett underverk som tillskrives ett direkt ingripande av Guds moder: ”den svarta madonnan” i Czestochowa. Polackerna kallar sitt land ”Polonia semper fidelis”; de hävdar med all rätt att det enda som i tusen år hållit samman den polska staten och det polska folket är Kyrkan.

När nu de polska arbetarna — inte det polska borgerskapet — kräver, att Kyrkan skall återfå sin frihet, och när detta inte föranledde en invasion av ryska och östtyska trupper, så är det frågan om ett världshistoriskt faktum.

Johannes Paulus II inskräpper under sina många resor — till Mexico, Förenta staterna, Irland, Brasilien, Frankrike — alltid denna grundsanning: regimer är förgängliga, terror straffar sig själv, tyranner försvinner — men kvar står sanningen.

I ett stort — delvis vetenskapligt — författarskap har han utvecklat sin syn på människan och människans värde. En av hans böcker hette på tyska ”Von der Königswürde des Menschens”. Denna värdighet är för en ”modern”

marxistisk syn löjlig – människan är ju ett socialt djur, betingat av framför allt sociala förhållanden. Johannes Paulus hävdar motsatsen: genom att vara en Guds skapelse, återupprättad av och förenad med Kristus, äger människan en värdighet som är oberoende av alla sociala förhållanden.

Med häpnad har han under sina resor gjort samma erfarenhet som Solsjenitzyn, nämligen att Västerlandet i stor utsträckning inte längre vet någonting om livets sanna källor och därför – med barnamord (aborter), skörlevnad, trolöshet, självförstöring (knark), vanvettiga upp- rustningar och hänsynslös utsugning och förgiftning av den skapade naturen – försvarslöst lägger sig i händerna på den ryska världster- rorn, som är principiellt inhuman.

Påven ställer alltså upp den kristna männi- skans "värdighet" mot marxismens avsjälade robot. Men hur ser han politiskt? Önskar han – som Solsjenitzyn tycks göra – att Västerlan- det snarast militärt slår ut mänsklighetens fiende nummer ett, Sovjetryssland?

Nej. Hans och Roms "östpolitik" innebär att

Kyrkan accepterar den kommunistiska statens nyordning – på villkor att Kyrkan och de kristna garanteras skydd för sina mänskliga rättigheter. Det har gått så långt, att Gierk begärt audiens hos påven i Rom. Kyrkan vill förvisso besegra den marxistiska bilden av människodjuret men aldrig med sympatier för våld. Kampen kommer, ja den är i full gång. Men den utkämpas på ett annat plan än ter- rorn och förföljelserna – på samvetenas och det andliga livets mark. I Sverige och de flesta länder finns i arbetarrörelsen inte skymten av respekt för dessa områden, den andliga verklig- heten. Det enda målet är: strejk till det yttersta för löneförhöjning.

Polen framstår i våra dagar som det katolska mönsterlandet, där arbetarrörelsen aldrig för- giftats av marxismens groteska människoförakt utan respekterar och älskar den Kyrka som ensam i tusen år kämpat för och räddat det heliga, det omistliga i polsk – och europeisk – kultur.

Polen visar vägen.